

„Edinost“

Izhaja dvakrat na dan, razen nedelj in praznikov, zjutraj in zvečer ob 7. uri. O ponedeljkih in po praznikih izhaja ob 9. uri zjutraj.

Naročnina znaša:

Obe izdani na leto . . . gld. 21.—
Za samo večerno izdanje . . . 12.—
Za pol leta, četiri leta in na mesec razmierno.

Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Na drobno se prodajajo v Trstu zjutranje številke po 3 nvč. večerne številke po 4 nvč.; ponedeljske zjutranje številke po 2 nvč. izven Trsta po 1 nvč. več.

EDINOST

(Večerno izdanje.)

GLASILO POLITIČNEGA DRUŠTVA „EDINOST“ ZA PRIMORSKO.

Telefon št. 870.

4 nvč.

V edinosti je moč!

Oglasi

se računajo po vrstah v petiti. Za večkratno naročilo s primernim popustom. Poslana, osemtnice in javne zavale, domaći oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Neprankovani dopisi se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravništvo. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst.

Uredništvo in tiskarna se nahajata v ulici Carintia št. 12. Upravništvo, odpravnništvo in sprejemanje inseratov v ulici Molin piccolo št. 3, II. nadst.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Godnik

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“.

Natisnila tiskarna konsorcija lista „Edinost“ v Trstu.

Brzjavna in telefonična poročila.

(Novejše vesti.)

Praga 21. Glasom čeških večernih listov je cesar odobril ustanovitev češke tehnike v Brnu. Inženerski oddelek se otvori nemudoma.

Carpentras 21. Dreyfus je danes predpogodno prispel semkaj.

Havana 21. V raznih strokah obiti je 12.000 delavcev ustavilo delo.

Pariz 21. Vojni minister Gallifet je izdal o priliki pomiloščenja Dreyfusa vojno povelje, v katerem naglašajo, da je sedaj vsa stvar končana. Vsi se morajo klanjati pred pomiloščenjem, kakor so se pokorili razsodbi vojnega sodišča v Rennesu. Ne sme biti več govora o nikakšnem strahovanju.

Berolin 21. Vesti o proganjanju kristijanov na Kitajskem so pretirane. Niti nemškimi misijonarjem niti kitajskim kristijanom se ni zgodilo osebno nič žalega. Za gmotno škodo je guverner zagotovil odškodnino.

Za razmišljanje.

Piše Anton Kristan, IV.

V Pragi, 12. sept. 1899.

Pred par dnevi sem dobil v roke statistično poročilo ogerskega patentovega urada za leto 1898. Iz njega posnemam sledeče, kar naj gotovi krogi razmislijo:

Lani je bilo na Ogerskem dano 3481 patentov, od katerih je pripadalo na samo Ogersko — 18%, na Avstrijo — 17%. Ergo: prebivalcem Avstro-Ogerske se je oddalo 35% vseh patentov. Ostaja torej še 65% patentov. Kdo jih je obdržal? Ptujci! In mej temi ptujci je 38% Nemcev iz Nemčije! —

V Avstriji se zadolžuje kmet od dne do dne. Zanimljive bodo torej številke, določene k predlogam za parlament z ozirom na ustanovitve poljedelskih družb. V teh številkah vidimo, da se je pri nas že jeden milijon kmetov znižal na —

berače. Vsake tri četrti ure se proda v Avstriji jedno posestvo potom eksekucije. V letih 1888. do 1892. vidimo v Avstriji 1.400.000 slučajev grutno-knjižnega dolga. Od teh pripada šest sedmin svotam do 1000 gld., t. j. na male kmete in na imetnike malih zemljišč v obče. Reči bi se skoro moglo: čim manjši kmetovalec, tem večje zadolženje.

V l. 1890. je v Avstriji 41.627 posestnikov prejelo na svoja zemljišča posojil v znesku 40 $\frac{1}{2}$ milijona gold. — torej: razmierno po 950 gld. na obrestno mero 4 $\frac{1}{2}$ %—5%; 5472 posestnikov 6 milijonov gld. — torej razmierno po 1200 gld. na obrestno mero 5%—5 $\frac{1}{2}$ %; 35.818 posest. 25 $\frac{1}{2}$ milj. gld. — torej razmierno po 700 gld. na 5 $\frac{1}{2}$ % do 6%; 5590 posestnikov 3 milijone gld. — torej razmierno po 550 gold. na obr. mero 6%—7%; 3351 posest. 1 $\frac{1}{3}$ milijona — torej razmierno po 400 gld. na 7%—8%; 1231 posest. pol milijona gld. — torej razmierno po 420 gld. na 8%—10%; ter 341 posestnikov 170.000 gld. — torej razmierno po 500 gld. na 10%—12%.

Po izkazu ministerstva plača nekoliko stotin poljedelcev za grutnoknjižne dolgove v razmierni višini 1200 gld. — da-si imamo zakon proti odiranju — z 12—20 po sto!

Mogel bi citirati še nadalje, ali mogel bi mi zopet dr. Pečnik ponoviti, kar je zapisal v svoji, v jedru prekrasni knjižici »Slovenci in mednarodni promet«. Migljaji iz Egipta slovenskim rodoljubom v domovini. (V Gorici. 1898. Andrej Gabršček.), namreč: »Naši slovenski socialni ekonomski (ne vem, kje so? Opazka Kristana.) prežvekujejo prav slastno suhoparne podatke raznih dvornih svetnikov po nemških vsenčilih o avstrijski trgovini, o odnosu s tujezemstvom (in v obče o avstrijskem gospodarstvu). Lepe številke! — te govore! A žalibog: ne govore za nas...« (Str. 7.) Ima v nekoliko tudi prav, ali v tem se pa prav pošteno moti, ko pravi, da »žalibog ne govore za nas«. Govoré, govore. Samo pogledimo v »Laibacher Zeitung«, pak uvidimo, da tudi mi tvorimo lep delek v teh številkah, katere nam je zelo potrebno znati.

Iz teh števil, iz teh suhoparnih podatkov vidimo, kam plovemo. Kako pak temu odpomoči? Razmišljajmo! —

Na zaključku naj navedem še upadek malih kmetovalcev na Španskem. Od l. 1875. do 1895., torej v dobi 20 let, je bilo od uradov prodano 1.982.475 zemljišč le zato, ker dotičniki niso mogli plačevati davkov. Razume se, da so ta zemljišča pripadala z večine malim kmetovalcem, ki se tudi rapidno selijo iz domovine. V imenovanem obdobju se je preselilo s Španskega nad 660.000 prebivalcev.

In znate-li število avstrijskih izseljencev? Razmišljajte!

Politični pregled.

TRST 22. septembra 1899.

K položaju. Ozirom na ugibanja o bližnjem odstopu grofa Thuna pišejo v »Information« od »visoko spoštovane strani«, da utegne imeti »Vaterland« prav, ki je rekel, da oni, o katerih se govori, da so umrli, včasih dolgo žive. Vendar pa se tudi tej »visoko spoštovani strani« zdi verjetneje, da v bližnjem času pride do spremembe — oseb! Toda, kar se tiče izvestnih imen naslednikov grofu Thunu, katere potiskajo sedaj v javnost od levičarske strani, pa že treba reči, da vzbujajo — veselost. Po sodbi te »visokospoštovane strani«, sti le dve osebi, ki bi mogle priti sedaj v poštev za sestavo bodočega ministerstva. Ti osebi sti baron Dipauli, sedanji minister za trgovino in knez Alfred Liechtenstein. Za mesta ministrov posamičnih strok pa je misliti na Steinbacha, Fuchsa, Körberja in morda tudi Bilinskega. Vse drugo, kar straši zlasti po novinstvu nemške opozicije, da so le smešne kombinacije, katerim je kumovalo ali nepoznanje razmer, ali pa želja po — zbliznanju velikim državnim lonce.

O knezu Alfredu Liechtensteinu potrja tudi »Neue Freie Presse«, da utegne biti bodoči mož in opira svoje menenje na dejstvo, da se knez že

glasove, te jokajoče in ihtee, ki so se spenjali k ponosnemu nebu in se pogrezali k borni zemlji, in zdelo se mu je, kakor da je zopet med svojimi sinovi in unuki, in njihovi veseli glasovi so se družili v zbor in peli v sreči in veselju, katerega ni poznal na zemlji — — stari zvonar je vlekel vrvi, velike solze so mu tekle preko lice, in srce je močneje bilo od sanjajoče sreče — —

Spodaj so poslušali ljudje in govorili, da stari Mihejič ni še nikdar tako lepo zvonil.

Naenkrat je zatrepetal veliki zvon neubrano in utihnil — — tresoči manjši glasovi so premolknili, kakor da bi hoteli prisluškovati tožno-zateglemu glasu — ki je trepetal in jokal in ihtel in polagoma utihnil v zraku — — stari zvonar je padel brez moči na klop in dve zadnji kaplji sta lezli počasi preko obledelih lic — —

Oprostite-mu, ljudje spodaj! Stari zvonar je odzvonil!

(Zvršetek.)

PODLISTEK

Stari zvonar.

Ruski spisal V. Korolenko.

»Mihejič, hej Mihejič! Kaj je to, si-li zadremal?« žulo se je od zdolaj.

»Kaj?« je zaklical stari in skočil hitro na noge. »Bog, jaz vendar nisem zaspal? To bi bilo prvič!« — — In s hitro izvežbano roko je zbral vrvi. Spodaj se je gibala, kakor mravlje, množica kmetov; lesketajoče se cerkvene zastave so plapolale v zraku — pot krog cerkve je bila dovršena in do Mihejiča je prodiral veseli klie:

»Krist je ustal!«

In ta klie je vzbudil val v starem srcu Mihejičevem. Zdelo se mu je, kakor da bi voščene sveče svetleje plamtele, kakor da se bi množica močneje gibala, in zastave veseleje plapolale, in kakor da bi vzbujajoči se veter objemal glasove in jih na svojih širokih perutnicah nosil v višave.

Še nikdar ni stari Mihejič tako zvonil. Zdelo se je, kakor da bi prepolno, staro srce oživljalo

mrtvo kovino, kakor da bi glasovi vriskali in peli, se smejali in plakali in plavali vedno višje, tja do zvezdnega neba. In zvezde so se svetile in lesketale vedno svetleje in zvoki so trepetali in ustajali in padali, miljajoči in božajoči, zopet na zemljo.

Veliki »bas« je gromel in klical z mogočnim ogromnim glasom, da sta se tresla nebo in zemlja: »Krist je ustal!«

In oba »tenorja« sta pritkavala, tresoča se pod enakomernimi udarci kembeljev, veselo in lepozveneče: »Krist je ustal!«

In dva mala »diskanta« sta se mešala med velike in pela veselo in spešno, kakor mali otroci: »Krist je ustal!«

In zdelo se je, kakor da bi se stari zvonik tresel in gugal, in kakor da bi veter, božajoči zvonarjev obraz, razprostrl svoja krila in pel: »Krist je ustal!«

In staro srce je pozabilo na življenje z njegovimi skrbmi in pomanjkanjem. Pozabil je, da je njegovo življenje minolo le v tem ozkem in temotnem prostoru, in da je sam na svetu, kakor staro drevo, katerega je razdrobila strela. On je slušal te

teden dni mudri na Dunaju in da je zadnje sobote imel daljše pogovore z grofom Thunom.

Torej Liechtenstein Alfred! Kdo pa je ta mož? To je brat Alojzijev, tega prvaka onestranske krščanskih socialistov na Dunaju, katerih pota ne more umeti nikdo in katerim ne more slediti logika navadne človeške pameti — stranke, ki na vseh straneh renomira se svojo črno-rumeno zastavo in ropota proti velikonemškemu kričačem, katere zastopniki pa, skokonogi kakor srne, delajo vse divje skoke za Schönerejem in Wolfom; stranke, ki na vso sapo proglašajo »krščanska načela« in boj proti pogubnemu uplivu židovstva, kar pa je ne moti, da ne bi podpirala Wolfove politike krutega nasilja in nekrščanskega zatiranja, kakor se nam napoveduje v binokostnem programu, in da ne bi v nemški gemeinbürgerschaft ukupno sedela z najčistejšimi zastopniki židovske plutokracije.

Alfred Liechtenstein je torej brat Alojzijev! Da-li sta si brata tudi po načelih in po nedoslednosti v taktiki krščanskih socialistov dunajskih — tega ne vemo. Toliko pa vemo o njem, da je bil leta 1879. izvoljen v državni zbor, kjer je bil navdušen boritelj za konfesionalno šolo in da je leta 1882. v nekem govoru rabil — ako se prav spominjamo — frazo, da lahko čaka z uro v roki onega trenutka, ko se uresničuje aspiracije njegove stranke.

Mi Slovenci se ne moremo udajati nobenim iluzijam: zamenjava Thuna z Liechtensteinom bi značila za nas v narodnem pogledu, da smo prišli z dežja v — ploho.

Toda tudi nemški liberalci, ki so toliko nesreče prinesli nad državo, gnani od divje pohlepnosti po gospodarstvu, si bodo morali priznati, ako pride do ere Liechtenstein, da so dalje od svojega cilja, nego kedaj poprej. To pa je ravno mrtva točka situacije, da Nemci bi hoteli vladati, a ne morejo sestaviti v to potrebne večine. Zato pa obstruirajo, ker v to ne trebajo večine. Ali ne le za sedanje položaje je to mrtva točka, marveč za nemško opozicijo še posebe in za vso bodočnost: ne le da ne morejo sestaviti večine, ampak tudi ne v sebi jedine manjšine. No, smo pa mi Slovani vendar na boljem, in pojdemo polagoma vedno na bolje. Včerajšnji »Slov. Narod« ima prav zadovoljivo vest v tem pogledu: uradniško ministerstvo da je že sestavljeno, toda desnica da se mu upre najodločnejše in **poljski klub da ne dovoli nobenemu svojemu členu, da bi vstopil v tako ministerstvo!**

Druga zadovoljiva vest bi bila, da češki poslanci ostanejo nepremično na stališču, ki so ga označili na svojem sobotnem shodu, naj se zgodi kar-koli.

Živela svoboda! Kakor poroča »N. Fr. Presse«, se imamo zahvaliti intervenciji ogerske vlade, da se Slovaki in Jugoslovani, bivajoči v sročni senci krone sv. Štefana, ne smejo udeležiti shoda slovanskih novinarjev v Krakovem! Z Dunaja je došla naredba, da imajo poslednje imenovani novinarji, ako bi se hoteli udeležiti shoda, policijski — izgnati iz Krakova! Živela svoboda, kakor nam jo kroje avstrijske oblasti po — ogerskih ukazih!!

»Slov. Narod« pa javlja, da prepoved je izšla na zahtevo našega starega prijatelja, ministra za vnane stvari, grofa Goluchowskega. To da je vzbudilo skrajno ogorčenje v vseh poljskih krogih in da hočejo Goluchowskemu v delegacijah povedati, kar mu gre.

To je res že nečuveno, kar doživljamo od strani sedanje vlade v najnovejših časih: najprej se ne smejo shajati skromni in pohlevni učitelji, da bi se pogovorili o svojih nadlogah — sedaj pa se žuga novinarjem z izgonom, ako bi hoteli iz jednega kraja v drugi, v isti monarhiji, novinarjem, ki so podaniki istega monarha.

Klub avstrijskih narodnosti na Dunaju je gledé na sedanji položaj obnovil svoje prejšnje resolucije v tem zmislu, da, če dojde na eventualni pravni konferenciji razgovor do katkega narodnostnega ali vsaj jezikovnega zakona, naj zastopniki skupin slovanskih v državnem zboru zahtevajo, da se tak zakon zasnuje za **vse** narode, ker drugače ne bo miru v državi, in je nevarnost, da majhni in oslavljeni slovanski narodi ne pridejo še dolgo ali pa nikdar do narodne enakopravnosti.

Položenje v Srbiji postaja vedno kritičnejše. Ruski listi nadaljujejo z očitani na adresu Milana, da je on jedini kriv na vsej nesreči, ker neprestano uprizarja divje gonje na svoje politične nasprotnike. »Novoje Vremja« zahteva, da Milanu in družbi treba porušiti iluzijo, kakor da se jim ni bati posledice njih zistema. »Rosija« pa se obrača do dobrega srea kralja Aleksandra in ga opominja, naj vendar sluša avstrijske opomine. »Svet« pravi, da sedanji položaj je podoben onemu v Bolgarski za časa Stambulova. Sploh soglašajo v tem, da Srbiji treba rešitve iz rok Milana.

Domače vesti.

Vrnitev cesarja. Nj. Vel. cesar se je vrnil danes dopoldne na Dunaj ter se podal v Schönbrunn.

Otvoritev hrvatskega gimnazija v Pazinu. Dne 18. t. m. se je šolsko leto — kakor smo že javili — začelo z svečano službo božjo, katero je daroval v cerkvi oo. frančiškanov prečastiti prošt g. Orbanich. Pred sveto mašo so klicali sv. duha na pomoč, a po isti je pevski zbor zapel cesarsko pesem. Potem se je zbral občinski zastop v sejo ter izrazil zahvalo cesarju in ministerskemu predsedniku za ustanovitev gimnazija. Nadalje so bili imenovani častnimi občani gg.: dr. Dinko Vitezić, Vekoslav Spinčić in dr. Matko Laginja in to za njih delovanje za hrvatski gimnazij. Na zadnje se je sprejel predlog, da se naprosi deželni odbor za podpore tudi hrvatskim dijakom, kakor jih daje dijakom italijanskega gimnazija. Dr. Trinajstić je opozoril o tej priliki, da je deželni odbor razveljavil sklep obč. zastopa gledé jubilejske ustanove, ker da je namenjena samo hrvatski mladini, a morala bi biti tudi za italijanske dijake. Ako se drži tega načela ravnopravnosti, moral bo deželni odbor dajati podpore tudi učenecem hrvatskega gimnazija. — Da vidimo!

Čifut, pometaj pred svojim pragom! Pišejo nam: Žid z lesnega trga se roga obleki onih naših mladeničev, ki so prišli na hrvatski gimnazij v Pazin.

Slovenski pregovor pravi: »Kedor ima maslo na glavi, naj ne hodi na solnce!« Tudi Žid na lesnem trgu bi bil bolje storil, da bi bil molčal o obleki naših mladeničev, ker najprej bi bil moral očistiti pred svojim pragom vso nesnago. No, ker pa vtika svoj zakrivljeni nos v naše razmere, povedati mu pa že moramo tudi mi, kar mu gre po vsej zaslugi.

V ulici Kandler si je lanskega avgusta neku židovska družina najela stanovanje. Stanovanje je bilo čisto novo, ker so jedva leto pred sezidali dotično hišo. Ona židovska družina je šela sledeče člene: moža, ženo in petletno hčerko. Po jednem letu je ta družina morala zapustiti stanovanje, ker gospodar jih ni hotel več imeti v hiši. In zakaj jim je odpovedal? Ker so mu v teku jednega leta zamazali stanovanje tako, da ni možno opisati. V stanovanju se je zaredilo nešteto stanie, za posteljo služile so jim stare, smrdljive eunje, katere so nametali na kup v sobi, smrad je bil tolik, da ga človek ni mogel prenašati. In še sedaj, ko je šla ona židovska družina preč, še sedaj ne morejo pregnati onega neznosnega smrada.

Kakor vrhunec umazanosti naj služi pa to: Zgoraj imenovana hčerka je zbolela. Peljali so jo k zdravniku. In zdravnik je našel, da je otrok zbolel jedino le radi nesnage. Na otroku je bilo namreč po vsem životu toliko nesnage, da je bil zdravnik primoran, ovaditi roditelje otroka kompetentni oblasti, naj ona prisili stariše, da osnažijo otroka stare nesnage, oziroma naj jih kaznuje. Ali najlepša na vsem tem je pa ta:

Kadar je oče imenovanega otroka šel iz hiše, veste, kako je bil oblečen? Na glavi cilindar in na rokah rokavice. In mati? V svileni, beli obleki! Tako tudi otrok! —

Tega bi ne bil povedal, ko bi se Žid z lesnega trga ne bil rogal obleki naših otrok. A povejte mi sedaj, koliko boljša, koliko lepša je priprosta, snažna obleka na čistem telesu, nego pa svilena obleka na smrdljivem telesu? Naši otroci ne potrebujejo rokavice na rokah, ker jim ni treba skrivati nesnage na njih, pač pa jih potrebujejo sorodniki Žida z lesnega trga!

Čifut naj raje piše, kako naj delajo vsi njegovi zakrivljeni nosovi, da ne bodo smrdeli in da

radi nesnage ne pridejo v konflikt s kompetentno oblastjo, a naše otroke naj pusti lepo v miru, ako noče, da bomo priobčevali take smrdljive reči o njegovih čifutih z cilindri na glavi in glače-rokavicami na rokah!

Šliše iz Istre. Pišejo nam: Dne 17. t. m. je bil neki Mihael Grižon z nečakom si Ivanom iz Novevasi na opravištvu občine v Piranu. Grižon je predložil spričevalo ubožnosti s prošnjo do občinskega poverjenika, da bi verificiral isto in pa spričevalo o dobrem vedenju rečenega nečaka. Ti listini je poslednji potreboval za vstop v kmetijsko šolo v Gorici. Ali glej čudo! Poverjenik ni hotel niti da čuje o tem, ker sta bila spisa sestavljena v slovenskem jeziku. Ne le, da ni hotel podpisati, ampak je še divjaški napal siromašna kmetu, kričé: »Kaj nimamo v Poreču sličnega zavoda?! Nikoli ne podpisem!«

Siromak je prosil, čital, prevajal na laški, kar je bilo pisano, a vse zastoj!

Buba noče podpisati, zdravnik noče podpisati spričevala o stavljenih kozah, nočejo mu podpisati posestne pole — ubogi kmetič je moral gledati, da prodaja že kupljene kolke in vrniti sta se morala z nečakom na svoj dom!

Pa da naši šiori niso barbari, ko z ubogim kmetom tako postopajo! Mi bi radi vprašali gospoda Bubo, kaj da misli z onim: Pojte v Poreč! Da je mož odkritosrčen in ako bi bil hotel povedati, kar je mislil rekel bi bil siromašnemu kmetu:

Pojte domov, vi ste le za to tu, da pasete pure in drugo žival in da se izvestna gospoda debeli ob vaših mukah — šola pa ni za vas!!

Tako bi bil rekel gospod Buba, ako bi bil odkritosrčen! Bilo bi malce kruto, ali bila bi vsaj resnica!

He, gospod vitez Schwarz, ste-li čuli?! In tu ni bilo nikake »politike«, tu je bil le kmetič, ki je hotel svojemu nečaku privoščiti malo gospodarskega pouka, tu je bil le ukaželjni mladič — in odgnali so ju, kakor dva — psa. Ali nas imajo radi ta laška gospoda — kaj ne, gospod vitez Schwarz?!

Zvonjenje po točl. Pišejo nam iz Kopra: Kakor ste pisali v cenjeni »Edinosti«, je okrajno glavarstvo kopersko preiskovalo te dni, kdo je v Piranu kričal za Avstrijo žaljive besede o priliki obiska »generala« Garibaldija. Kaj pa, ko bi isto glavarstvo vprašalo samo sebe, kako da se je v Kopru samem vršil oni »sloveči« pozdrav? Morda bi se v Kopru našlo tudi kaj zanimivih podatkov za pozdrav Garibaldija?!

Prvič ne vemo, zakaj je tukajšnji žendarmerski stražmojster, ki osebno pozna koperske irredentarje, ravno za tisti čas šel iz Kopra na potovanje po svojem rajonu? Ali ne bi bil lahko ostal doma in »pogledal« tiste kričače »viva Italia« in »viva Garibaldi«? Pa odšel je »na potovanje«, varstvo Kopra pa so za tisti čas izročili postajevođji iz Izole, ki prav nič ne pozna Kopra in njegovih irredentovcev. In veste, koliko orožnikov je imel baš za dan »pohoda« Garibaldija? Cela dva, — in z dvema možema naj na pomolu straži in išče izdajskih kričačev! Pa stvar ima še lepšo stran! Ker je orožniški vođja vedel, da lahko pride do izgrediv in nezakonitosti, prosil je, naj mu glavarstvo da v pomoč ali od finančne straže ali pa vojakov iz zaporov koperskih; pa kaj se mu je dejalo? »Koperčani bi se preveč razburili in za to ni treba nobene druge straže!« Tako so delali sami, kar so hoteli; in Koper je zopet pokazal svoje pristno italijansko barvo v večjo slavo laškemu »generalu« Garibaldiju.

Sedaj pa napravimo nekoliko paralele. Ako imamo Slovenci kje kak shod, poiščejo orožnikov iz vseh mogočih krajev, da so čuvarji naši, ko kličemo »Živela Avstrija!« in »živel Fran Josip!« Ko pa se kriči »viva Italia in Garibaldi!«, pa ni potreba orožnikov, tedaj še domače pošiljajo ven! Nemški burš bi zakričal: »Heil!« Le tako naprej. Samo to bi vprašali še: Komu v Kopru je dolžnost, da čuva avstrijskega orla?!

Čiče je Čiče! Neki Istran, naš človek, je prišel v Trst. Tu je naletel na gospoda Pitueli Giuseppe, ki mu je dal svojo vizitnico s priporočilom do nekega gosp. S. Na eni strani je napisano priporočilo, na drugi pa: »Cicio rimane Cicio — ma questo e intelligente o tiene anche un negozio« itd. (Čiče ostaja Čiče, ali ta je inteligenten in ima tudi svojo trgovino jestvin!) To se vam prijatelji

dragi Istrani!! Na eni strani vas priporočajo, na drugi vas pa — smešijo!

Kaj da je gospod Pitueli mislil z gornjo opazko, si vsakdo lahko misli sam! Čiè je Čiè, samo pazite, da se — ker je ta Čiè inteligenčen — enkrat ne opeharite!

Šolski sluga na slov. šoli pri sv. Jakobu, Anton Vauk, je umrl sinoči ob 5. uri popoldne v bolnišnici, po dolgi in mučni bolezni. Pokojnik je zapustil udovo in šest nedoraslih otrok. Pokojnik je bil vedno naroden in dober oče svoji družini. Lahka mu zemlja!

Stijalen uspeh. Hrvatski akademiki so dne 16. t. m. priredili v Splitu zabavo na vrtu v korist »družbi sv. Cirila in Metoda za Istro«, ki je imela 2500 kron čistega dohodka. Živeli vrli akademiki! Živelo rodoljubno občinstvo! In živelo — zložno delo!

Slovenec v župnijah sv. Antona starega, sv. Antona novega in sv. Jakoba v Trstu je dolžnost, da se udeležijo vrtnih veselice v nedeljo ob 5. uri popoldne, ki jo priredi v zaključje letošnje sezone g. Fran Rafkuš s pevskim zborom bratovštine sv. Cirila in Metoda in sodelovanjem veteranske godbe na vrtu slovenske šole pri sv. Jakobu, kajti trud omenjenega gospoda in njegovega pevskega zbora je neumoren in zasluge velike. Naša dolžnost je torej, da se udeležimo nanašanih veselice ter s tem pokažemo, da uvidevamo njegove zasluge, da sočuvstvujemo z njim in da imamo voljo vsaj moralno podpirati ga. Upamo, da se bomo videli v mnogobrojnem številu.

Župljan.

Društvo »Zarja« je sklenilo, da hoče, ako bo vreme le količkaj ugodno, prihodnjo nedeljo prirediti lepi koncert, namenjeni za dan desetletnice in razvitja zastave. Kdo bi mogel oporekati temu sklepu?! »Zarja« je imela velikih stroškov za prireditev prelepega slavlja, a te stroške naj bi bil — vsaj deloma — pokrtil ravno koncert. Ako bi torej le-ta odpadel popolnoma, bi društvo trpelo preveliko materialno škodo. Za brzo prireditev pa govori tudi dejstvo, da ne treba sedaj nikacih priprav, ker je že pripravljeno, kakor je bilo za minolo nedeljo. Vse to naj blagovoljno upošteva naše občinstvo in naj podpre »Zarjo«, ki se ob najneugodnejših razmerah toliko trudi za našo stvar. Bodimo hvaležni, kjer je hvaležnost na svojem mestu in kjer nam tudi obeta — sadu! Prosimo torej!

V popolnilo. Poročilo o banketu v Rojanu je še popolniti s tem, da je tudi gospa kumica, Ivanka Vatrovec, v prisrčnih besedah nazdravila novi zastavi. Dotični odstavek je po neljubi pomoti izostal iz včerajšnjega poročila.

Za podružnico družbe sv. Cirila in Metoda na Greti je poslala gospa Justina Püschel-Michelli 5 gld., podarjenih od veleč. g. župnika Avgušтина Skočirja iz Grada.

V podporo dijakom hrvatskega gimnazija v Pazinu so nabrali v Karlovcu blizu 700 gld. Živeli rodoljubni darovalci, katerim želimo povsod med Slovani obilo posnemovalcev! Vsaki, tudi najmanjši dar je dobro došel in dobro — naložen. Podpirajmo ukaželjno mladino, da nam vzrastejo v njih pionirji boljše bodočnosti. Kdor je sam pil pelin dijakovanja ob neugodnih gmotnih razmerah, bo rad pomagal po svojih močeh, da se bo našim pazinskim dijakom bolje godilo, nego se se je godilo marsikomu med nami. Poskrbeti treba, da bodo imeli tečno hrano, zdrava stanovanja, učna sredstva in vse drugo, kar je potrebno, da zmorejo posvečevati vse svoje moči edino le izvoljenemu poklicu — učenju. Ne smemo pozabiti, da gre za čast našega naroda! Nasprotniki se itak rogajo revščini našega dijaštva, da je raztrgano in Bog ve kaj še vse! Naša dolžnost je, poskrbeti za to, da bo nastop naših dijakov tudi na zunaj dostojen. Nadejamo se, da naš poziv ne ostane klíe »upijočega v puščavi«!

Za varnost delavcev se skrbi premalo. Če bi se skrbelo zadostno, bi se ne mogle zgoditi nesreče, kakor včeraj, ko je v tovarni Modiano zgrabil neki stroj 17-letno delavko Štefanijo V., strgal obleko z nje ter jo poškodoval na več mestih. Deklico so spravili na rešilno postajo.

Gmotno položnje učiteljstva na Goriškem. Na zadnji strani priobčujemo danes nekako »črno tablo« s podatki o materialnem položnju učiteljstva na Goriškem. Te podatke priporočamo

v pazno čitanje gg. poslancem, slavni vladi in javnosti sploh! Morda se bomo vsi skupaj vendar enkrat začeli sramovati taeih razmer.

V obrambo in pojasnilo. Iz Riemanj smo prejeli: V »Edinosti« od 30. avgusta sem bil opozoril — mené, da mi je to narodna dolžnost — na neslan maneuver s tisto prošnjo, ki jo je doposlal Poldo Mauroner v našo okolico za priklopljenje k tržaški okolici, z čemer je hotel naše vaščane zavesti v demonstracijo proti našim okoličanskim bratom, oziroma proti opravičenemu stremljenju njihovega po neodvisnosti od tržaškega magistrata.

V »Edinosti« od 14. t. m. pa se hučuje na-me neki dopisnik iz Riemanj, češ, da sem sumnil in blatil to vzgledno vas!

V očitnem temu očitaju moram izjaviti slovesno, da meni ni bil namen drugi, nego svariti. In to je bilo potrebno. Saj dopisnik priznava sam, da se je nekaj mešalo, da je prošnja res došla v Boršt, da je torej gospod Poldo Mauroner res hotel zlorabljati naše zaupljivo ljudstvo. Svaril sem, da bi se že v kafi zadušil ta grdi maneuver Garibaldinec. To se je zgodilo; in ako sem kaj pripomogel k temu se svojim svarilom, smem biti le ponosen na to. Zagotovilo, da županje, doznavši vsebino prošnje, niso podpisali iste, jemljem na znanje ne le lokalno, ampak z odkritim veseljem, a pred županom ríemanskim snemljem klobuk, ker se je pokazal poštenega — slovenskega moža!

Dražbe premičnin. V soboto, dne 23. septembra ob 10. uri popoldne se bodo vsled naredbe tuk. c. kr. okrajnega sodišča za civilne stvari vršile sledeče dražbe premičnin: v ulici Corso št. 22 in v ulici della Pesa št. 1, hišna oprava, krčmarska oprema in rastline; v ulici Sette Fontane št. 31, hišna oprava; v ulici Corso št. 21, hišna oprava; v Kjadinu šte. 64, hišna oprava; v Sv. Križu št. 4, voli; v ulici Acquadotto št. 32, hišna oprava; v ulici Valdirivo šte. 22, ob 12. uri, hišna oprava in jeden bicikelj; na Vrdeli št. 392, 2 prešiča.

Kap je zadela včeraj popoldne 60-letnega Alojzija Fontana, ko je delal v »Stabilimento tecnico«. Tovariši so ga spravili v bolnišnico. Njegovo stanje je resno.

Drzna tatvina. Albert V. je vozil z južnega kolodvora na peš-vozičku 5 zabojev razne vsebine. Ko je prišel na trg pred vojašnico, se je hotel malo spočiti. O tej priliki je zapazil v svojo veliko žalost, da mu je drzen tat medpotoma ukradel en zaboj, v katerem je bil kakao v vrednosti 50 gld. Dogodek se je javil redarstvu.

Pil bi ga vsak berlč, plačal pa nič! Tako tožijo nekateri gostilničarji, ki imajo v tem pogledu žalostne izkušnje. Iz tega vzroka se je včeraj sprl 58-letni pek Anton Castelani z nekim krčmarjem v starem mestu. Poslednji je zahteval, da mu Castelani plača vino — v naprej, v kar pa gost ni hotel privoliti z lepa. Besedam so sledila dejanja v obliki kamenja, ki je letelo na Castelanija ter ga ranilo precej težko na roki. Mož se je podal na rešilno postajo, a prijaznega gostilničarja je naznanil redarstvu.

Različne vesti.

Carska dvojica v Kielu. Car in carica sta prispela danes popoldne na krovu jachte »Polarna zvezda« v Kiel. Možto nemških vojnih ladij je bilo v paradi o tej priliki.

Raziskovanje osrednje Afrike. Ruski častnik Balatovič, ki se je udeležil abesinske ekspedicije v južnem delu osrednje Afrike ter je hodil po krajih, kamor še ni stopila noga Evropejca, je našel med 8. stopinjo in 30 min. in 6. stopinjo severne širine in 36 stop. 30 vzhodne dolžine gorovje, katero je z dovoljenjem carjevim nazval »Car Nikolaj II.« Bulatovič je zaznamoval astronomična opazovanja, napravil natančen zemljevid vsega potovanja ter določil geografično lego mnogih krajev. — Slovanska kultura napreduje na vseh poljih!

Brzjavna in telefonična poročila. (Zadnje vesti.)

Praga 22. Od vseh strani se potrja vest, da je nadškofom v Pragi imenovan kanonik kapitelja v Olomuei, baron Skrbensky. To imenovanje se je že prijavilo sv. stolici v Rimu. Novi nadškof

je še jako mlad. Porodil se je leta 1863, a v duhovnika je bil posvečen leta 1889.

Dunaj 22. »Wiener Zeitung« objavlja naredbo ministerstev za notranje stvari, finance, trgovino, pravosodje in poljedelstvo, s katero se razglša »pravilo za snovanje in preosnovljenje delniških družeb na polju industrije in trgovine.«

Bloemfontein 22. Reuterjeva pisarna javlja: Svét svobodne države Oranje se je sešel danes. Predsednik Steijno je prečital govor, v katerem obžaljuje, da so razmere mej Transvaalom in Anglijo napete. Členi sveta naj bi pomislili, da so se predlogi, ki jih je stavil predsednik Transvaala, Krüger, soglasno smatrali kakor jako popustljivi. (To se pravi: država Oranje se hoče postaviti na stran Transvaala. Ured.)

Madrid 22. Najviši vojni svet je obsodil generala Montoja v premeščenje v rezervo brez pravice do povišanja.

London 21. Predsednik Krüger je prosil kraljico Viktorijo, da se zavzame za mir. Vojna uprava dela na vse pretege. V Pretoriji pripravljajo stanovanja v bolnišnice.

Javna zahvala.

Ginjena po tolikih dokazih iskrenega sočutja, došlih jej povodom smrti nepozabne

Ane

izreka podpisana vsem prijateljem in znancem svojo iskreno zahvalo, sosebno pa še onim blagim dušam, ki so se udeležili pogreba.

V Trstu, 22. septembra 1899.

Rodbina Pretnerjeva.

V poštenu srbski rodbini

se dobi lahko hrano in stanovanje. Vprašati je na upravnistvu tega lista.

Za pridobljenje doktorata

(Dr. prava, fil., med., theol.) na evropskih universah (tudi honoris c.) dajam že 41 let primerna posebna navodila in svete. Reference v vseh državah in stanovih. Pisati neanonimno pod »Dr. R.«, poste restante »Breslau«. Znamko za odgovor od 7 kr.

oooooooooooooooooooo

Dr. JOSIP MARTINIS

doktor vsega zdravilstva in specialist za očesne bolezni se je preselil

v ulico Valdirivo šte. 3, I. nad.

Ordinira na domu vsaki dan od 8 do 8³/₄ zjutraj in od 1 do 2 popoldne. — Za uboge od 2 do 3 v ulici Molin piccolo šte. 1, I. nadstr.

oooooooooooooooooooo

Naznanilo.

Podpisani si usoja javiti, da je prevzel od gosp. Ivana Godnig-a povsem na novo urejeno trgovino jestvin v ulici Farneto št. 26. (nasproti bolnišnici) in dobro založeno z vsem potrebnim blagom.

Osobito priporočam: Kavov (cikorijo) Sv. Cirila in Metoda, sirkovo moko za prasiče po 6¹/₂ nvč. kg., otrobi drobne in debele, olje, sladkor, kavov, sodo itd..

Blago je vse sveže in cene nizke. — Pošilja se tudi na dom.

Odličnim spoštovanjem

Ivan Suban.

Nekaj žalostne statistike

iz Vrtovčeve razprave na glavnem zborovanju XI. skupštine »Zaveze slov. učiteljskih društev« dne 11. septembra 1899. o gnothem stanju učiteljstva na Gorškem. Ti podatki kažejo, kako je deželni zbor Gorški, vsled vedno in vsestransko naraščajoče dražjine — in mej tem, ko so se večali dohodki vsem stanovom in najzadnjšemu težaku, mej tem, ko so se učiteljstvu v vseh drugih kromovinah plače vsaj deloma zboljšale, in mej tem, ko je učiteljstvo Gorško vedno intenzivniši in milo prosilo — zboljšaval plače svojemu učiteljstvu in dohodke istega sploh.

Leta zbojšanja	P L A Č I L N E V R S T E																O p a z k e							
	I.			II.			III.			IV.			Podučitelj		Podučiteljica									
	Plača gld.	Oprav. gld.	Stan. gld.	Skupaj gld.	Plača gld.	Oprav. gld.	Stan. gld.	Skupaj gld.	Plača gld.	Oprav. gld.	Stan. gld.	Skupaj gld.	Plača gld.	Oprav. gld.	Stan. gld.	Skupaj gld.								
1870	600	300	240	1140	500	200	200	900	400	100	120	620	300	50	60	410	240	—	240	192	—	—	192	Plača podučitelju in podučiteljice je znašala 60% učiteljske plače iste občine.
1875	600	200	240	1040	500	100	200	800	400	50	120	570	Ta plačna vrsta je odpala			240	—	80	320	192	—	60	252	Na opravljeni po 100 gld. manj. Plača podučitelja in podučiteljice je znašala 60% učiteljske plače iste občine.
1879	600	30,50 ali 75,100	100	800	500	30,50 ali 75,100	100	700	400	—	100	550	—	—	—	300	—	80	380	280	—	60	340	Na opravljeni in stanarini že zopet 100—200 gld. manj. Opravljeni znaša na enotrazr. 30 gld., na dvotrazr. 50 gld., na trotrazr. 75 gld., na štirirazr. ali več razr. 100 gld. $\frac{1}{12}$ skupnega števila starih in začasnih učiteljev je prišla v I. pl. vrsto, $\frac{3}{12}$ v II. pl. vrsto in $\frac{8}{12}$ v III. pl. vrsto. V tem letu se je opravljen krajevni sistem ter uvel personalni.
1896	600	30,50 ali 75,100	100	775	500	30,50 ali 75,100	100	650	400	—	100	530	—	—	—	300	—	80	380	280	—	60	340	Čez 17 let je dež. zbor sicer opravljen 12 tinke ter uvel 10-tinke, tako, da pride v I. pl. vrsto $\frac{2}{10}$, v II. pl. vrsto $\frac{4}{10}$ in v III. pl. vrsto $\frac{4}{10}$ pa je stalno na-meščenih učiteljev. Skupno število se je torej zlatno zmanjšalo.

Najnovjše poboljšanje iz l. 1896. pojasni nam nastopni slučaj: V nekem okraju je bilo 24 starih in 12 zač. učiteljev, skupaj 36. Po zakonu iz leta 1879. je prišlo:

1/12 od 36 v I. pl. vrsto t. j. 3
2/12 " 36 v II. " " 9
8/12 " 36 v III. " " 24

V sklad zakona iz leta 1896. je skupno število 24 le stalno nameščenih učiteljev, pride torej:

2/10 od 24 v I. pl. vrsto t. j. 4
4/10 " 24 v II. " " 8
4/10 " 24 v III. " " 12 + 12 za 12 začasno nameščenih. Kje je torej ono hvalisano zboljšanje?

Kje je 11.000 gld. priboljška?

V letu 1897. je bilo izmed 141 učiteljev 21 v I. pl. vrsti.

Izmed 54 učitelje 5 v I. pl. vrsti.

41 v II. " "
75 v III. " "
4 podučitelji

11 v II. " "
31 v III. " "
7 podučiteljice

Učiteljice dobivajo le 80% od učiteljskih plač. One nimajo opravilne doklade in le 80 oz. 60 gld. stanarine. Zato pa imajo več ur ročnih del. Učitelji imajo le 80 gld. stanarine in nobene opravilne doklade. Učiteljice in učitelji se ni moglo uvrstiti v rubrike niti črne tabele. Učitelj pride v II. pl. vrsto s 15—20 službenim letom, v I. pl. vrsto s 25—30 službenim letom.

Učitelj ima, izveniši stanovanje, prvih 7—8 let, namreč do prve petletine, na dan 1 gld. 9 kr., učiteljica 90 kr., podučitelj 80 kr., in podučiteljica 76 kr.

Dobrodke učiteljstva na Gorškem ne moremo primerjati z dohodki finančnih stražnikov, žandarrov, dajgarjev, policajev, državnih slug i. t. d. Plače teh gospodov presegaajo plače učiteljstva sploh. Plače učiteljev-podučiteljev, učiteljic-podučiteljic se pa ne more primerjati niti z navadnimi rokodelci, hlapei in deklami. Dandanes zabrega že najzadnji težak 1 gld. dne. Ni-li to res? Tako skrbni zakonodajalci na Gorškem za svoje učiteljstvo! A Vrtovce nas je zagrabil, da bo razpravjal o prvi priložnosti, kako se grobi ubogim udovam in sirotam učiteljev na Gorškem. Opisiati hoče krvavo zgodovino, kako neusmiljeno se učiteljstvu kratijo in trgajo za itak piči zakoniti dohodki!!